

УДК 336.717

**ASSESSMENT OF LENDING AND INVESTMENT ACTIVITIES OF BANKS
IN UKRAINE****ОЦІНКА КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В УКРАЇНІ****Voiko D / Бойко Д.І.***s.e.s., as.prof. / к.е.н., доц.*

ORCID: 0000-0002-1049-4054

Yakovenko I / Яковенко І.В.*Student / студент**Ukrainian State University of Railway Transport,**Kharkiv, , Feuerbach Square 7, 61001**Український державний університет залізничного транспорту,**м. Харків, площа Фейєрбаха, 7, 61001*

Анотація. В статті досліджено економічну сутність кредитно-інвестиційної діяльності банківських установ. Проведено оцінку поточного стану здійснення кредитно-інвестиційної діяльності банками в Україні. Проаналізовано особливості формування та реалізації стратегії здійснення кредитних та інвестиційних операцій банками України. Проаналізовано в динаміці структуру кредитно-інвестиційного портфеля банків України. Відзначено, що сьогодні банки України провадять активну кредитно-інвестиційну діяльність, щороку збільшуючи обсяги кредитування та інвестування, проте перевагу надають кредитним операціям перед інвестиційними переважно через меншу ризикованість та широкий спектр послуг, які можуть бути запропоновані у межах реалізації програми кредитування. Частка інвестиційних операцій у кредитно-інвестиційному портфелі банківських установ збільшується. Особливу увагу комерційні банки мають приділяти ризик-менеджменту та роботі з мінімізації та реструктуризації непрацюючих кредитів

Ключові слова: банк, кредитна діяльність, кредитна операція, інвестиційна діяльність, інвестиція, кредитно-інвестиційна діяльність, стратегія

Вступ.

Актуальність дослідження проблем управління кредитно-інвестиційним портфелем комерційного банку в умовах війни та економічної невизначеності зумовлена численними викликами, з якими стикається банківська система в цей період. Війна та економічні труднощі створюють нестабільність на фінансових ринках, що впливає на зниження рівня довіри до фінансових установ, підвищення ризиків непогашення кредитів та зменшення доходності інвестицій. Це вимагає від банків адаптації своїх стратегій управління активами та зобов'язаннями, зміни підходів до оцінки кредитоспроможності клієнтів і перегляду структури портфелів з метою мінімізації ризиків.

У дослідженнях теоретичного та прикладного характеру, безумовно, питання кредитно-інвестиційної діяльності банків піднімається доволі часто. Серед них праці Василюшин Ю. [1], Васильєвої Т. [2], Вовчак М. [3], Дмитренко М. [4], Долінського Л. [5], Доценко І. [6], Заславської О. [7], Ляхової О. [8], Нагорної О. [1], Мулика І.В. [9], Самбірськакої О., Смолінської С. [10], Шльончака В. [11], Шокало Т. [8] та багатьох інших.

Постановка завдання.

Метою дослідження є поглиблення теоретичних основ формування та оцінювання ефективності стратегії кредитно-інвестиційної діяльності банків

України в контексті забезпечення сталого економічного зростання.

Основний текст.

Кредитно–інвестиційна діяльність банків в Україні регламентується низкою законодавчих актів, нормативних документів і постанов, що встановлюють правила для банківської діяльності, охоплюючи як надання кредитів, так і здійснення інвестицій.

Слід зазначити, що жоден законодавчий акт не дає визначення поняття кредитно–інвестиційної діяльності банку. Проте Закон України «Про банки і банківську діяльність в Україні» наводить визначення банківського кредиту як об'єкту здійснення даного виду діяльності [12]. Отож, банківський кредит визначається як будь–яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, а також будь–яка гарантія чи будь–яке зобов'язання придбати право вимоги боргу або будь–яке продовження строку погашення боргу, яке надане в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату відсотків та інших зборів з цієї суми [12]. Закон України «Про інвестиційну діяльність» визначає поняття інвестицій як усіх видів майнових та немайнових (інтелектуальних) цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) та / або досягається соціальний та екологічний ефект [13]. Інвестиційна діяльність, згідно ст. 2 вказаного Закону, – це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [13]. Поняття кредитно–інвестиційної діяльності в науковій літературі розглядається переважно розмежовано, іншими словами у своїх дослідженнях науковці надають визначення поняттям «кредитна діяльність», «інвестиційна діяльність». У таблиці 1 спробуємо узагальнити дані підходи.

Таблиця 1 - Тракткування поняття «кредитно–інвестиційна діяльність» вітчизняними вченими

Автор	Визначення
Долінський Л.Б. [5]	кредитно–інвестиційна діяльність – це всі активні операції банківських установ, спрямованих на формування їх кредитно–інвестиційного портфелю з метою отримання відсоткового відсотка.
Заславська О. [7]	кредитно–інвестиційна діяльність – надання грошових коштів на довготерміновій основі на умовах платності, поверненості, строковості з метою реалізації інвестиційних проектів
Подчесова В. та Карась К. [14]	кредитно–інвестиційну діяльність банків визначають як «сукупність обґрунтованих стратегічних дій керівництва і працівників банку з надання банківських ресурсів з метою підвищення ефективності банківської діяльності, платоспроможності та зменшення рівня ризику»
Петик М.І., Батенчук М.–С.Ю. [15]	кредитно–інвестиційна діяльність – це діяльність із надання у короткотермінове або довготермінове користування раніше залучених банком фінансових ресурсів на умовах платності, строковості, поверненості, забезпеченості та цільового використання іншим суб'єктам економіки для забезпечення їхньої поточної діяльності, а також на реалізацію інвестиційних проектів, вкладення коштів у корпоративні права та цінні папери.

Джерело: [5.7.14.15]

Кредитно–інвестиційна діяльність банків в Україні має низку особливостей, що визначають її функціонування в умовах сучасної економіки країни. Одна з основних характеристик цієї діяльності полягає в тому, що банки виконують роль посередників між заощадженнями населення та потребами в інвестиціях та кредитах. Вони акумулюють депозити, які потім використовуються для надання кредитів фізичним та юридичним особам, а також для інвестування в різні активи, такі як цінні папери, нерухомість чи інші фінансові інструменти.

Проаналізувавши, дослідження вчених щодо сутності інвестиційної та кредитної діяльності банків, ми дійшли висновку, що кредитно–інвестиційна діяльність – це сукупність дій банківської установи, спрямованих на розміщення вільних ресурсів з метою отримання максимально можливої доходності в умовах визначеної ризикованості.

Практично весь аналіз кредитно–інвестиційної діяльності ґрунтується на оцінці кредитно–інвестиційного портфеля, обсяг якого визначається сукупністю усіх кредитів, позик, які надані банками та придбаними ними цінними паперами.

У таблиці 2 наведено рівень основних показників кредитно–інвестиційного портфеля за 2020–2023 роки.

Таблиця 2 - Рівень кредитно–інвестиційного портфеля банків України протягом 2021 – 2023 років, млн. грн.

Показники	Рік			Абс. відхилення (+,-)	Темп приросту, %
	2021	2022	2023		
вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	861 246	1 075 304	1466474	605 228	70,27
кредити надані клієнтам, у т.ч.:	1 149 567	1 133 563	1024678	-124 889	-10,86
– кредити корпоративному сектору	866 239	884 503	783739	-82 500	-9,52
– кредити фізичним особам	256 291	224 260	222590	-33 701	-13,15
кредити, що надані органам державної влади	27 037	24 800	18349	-8 688	-32,13
обсяг кредитно–інвестиційного портфеля	2 010 813	2 208 867	2491152	480 339	23,89

Джерело: [16]

Загалом, фінансові показники демонструють змішану картину. З одного боку, банки активно нарощує інвестиції в цінні папери, що дозволяє збільшити фінансову стабільність і диверсифікацію активів. З іншого боку, зменшення кредитування як корпоративного, так і фізичних осіб може свідчити про певні економічні труднощі та високі ризики на фінансовому ринку.

Аналіз структури кредитно–інвестиційного портфеля банків проведемо в таблиці 3.

Таблиця 3 – Структура кредитно–інвестиційного портфеля банків в розрізі складових за 2021 – 2023 роки у %

Показник	2021	2022	2023
вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	42,83	48,68	58,87
кредити надані клієнтам, у т.ч.:	57,17	51,32	41,13
– кредити корпоративному сектору	75,35	78,03	76,49
– кредити фізичним особам	22,29	19,78	21,72
– кредити, що надані органам державної влади	2,35	2,19	1,79
обсяг кредитно–інвестиційного портфеля	100,00	100,00	100,00

Джерело: [16]

Таким чином, бачимо, що на початок аналізованого нами періоду структура кредитно–інвестиційного портфеля тяжіла до кредитної діяльності, проте вже на кінець аналізованого періоду, а точніше станом на 2023 р. – до інвестиційної. Крім того, найбільшу частку у кредитному портфелі займають кредити корпоративним клієнтам

Аналіз структури кредитно–інвестиційного портфеля продовжується оцінкою частки непрацюючих кредитів в кожній його складовій (таблиця 4).

Дані таблиці 4 вказують на доволі значну частку непрацюючих активів у складі кредитно–інвестиційного портфеля. Разом з тим, бачимо і негативну тенденцію до зростання як обсягу, так і питомої ваги таких активів. Так, якщо станом на кінець 2021 року частка непрацюючих кредитів становила 36,1%, то станом на кінець 2023 р., вона зросла до 44,72%.

Таблиця 4 – Обсяг та частка непрацюючих активів у кредитно–інвестиційному портфелі банків протягом 2019 – 2023 років

Показник	2021		2022		2023	
	сума, млн. грн.	пит. вага, %	сума, млн. грн.	пит. вага, %	сума, млн. грн.	пит. вага, %
вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	1922	0,22	3064	0,28	2037	0,16
кредити надані клієнтам, у т.ч.:	301665	36,10	363321	42,87	360356	44,72
– кредити корпоративному сектору	43210	16,86	68272	30,44	65383	28,05
– кредити фізичним особам	256	0,84	4	0,01	539	1,10
– міжбанківські кредити	0	0,00	507	2,04	202	1,00
кредити, що надані органам державної влади	347053	17,26	435168	19,70	428517	18,16

Джерело: [16]

Зрозуміло, що характер та рівень кредитно–інвестиційної діяльності здійснюють вплив на прибутковість та ліквідність усього комерційного банку. Вважається, що зростання частки кредитно–інвестиційного портфеля у вартості активів банку, свідчить про те, що банк намагається підвищити свою прибутковість, незважаючи на рівень ліквідності. Власне, для окреслення характеру кредитно–інвестиційної діяльності використовують коефіцієнт кредитно–інвестиційного портфеля, який визначають як співвідношення його обсягу до загальних активів [5]. Після цього здійснюють його порівняння з відповідними критеріями оцінки (таблиця 5).

Таблиця 5– Критерії оцінки коефіцієнта кредитно–інвестиційної діяльності банку

Значення коефіцієнта, %	Характеристика кредитно–інвестиційної діяльності
менше 65	пасивна
65 – 75	активна
більше 75	ризикова

Джерело: [5]

У таблиці 6 проведемо розрахунок частки кредитно–інвестиційного портфеля та його складових у загальних активах.

Таблиця 6 – Частка кредитно–інвестиційного портфеля та його складових у загальних активах банків у %

Показник	2021	2022	2023
вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	36,52	39,58	49,81
кредити надані клієнтам, у т.ч.:	48,75	41,72	34,80
– кредити корпоративному сектору	36,73	32,56	26,62
– кредити фізичним особам	10,87	8,25	7,56
кредити, що надані органам державної влади	1,15	0,91	0,62
обсяг кредитно–інвестиційного портфеля	85,26	81,30	84,61
характеристика кредитно–інвестиційної діяльності	Ризикована	Ризикована	Ризикована

Джерело: [16]

Таким чином, за проведеними нами розрахунками, робимо висновок про високий коефіцієнт кредитно–інвестиційного портфеля та ризиковану кредитно–інвестиційну політику банківських установ. Такий тип політики характеризується тим, що банк реалізовує кредитно–інвестиційні операції за рахунок капіталу, який на 80 і більше відсотків складається з позичених або залучених коштів. Такий підхід суттєво збільшує фінансові ризики, а особливо, ризик ліквідності.

Висновки.

Отже, сьогодні банки України провадять активну кредитно–інвестиційну діяльність, щороку збільшуючи обсяги кредитування та інвестування. Проте перевагу надають кредитним операціям перед інвестиційними переважно через меншу ризикованість та широкий спектр послуг, які можуть бути запропоновані у межах реалізації програми кредитування. Відзначимо, що все-таки частка інвестиційних операцій у кредитно–інвестиційному портфелі банківських установ збільшується. Особливу увагу комерційні банки мають приділяти ризик-менеджменту та роботі з мінімізації та реструктуризації непрацюючих кредитів

Література.

1. Нагорна О.В., Василюшин Ю.В. Інвестиційна діяльність як особлива сфера банківської діяльності. *Ефективна економіка*. № 7. 2013. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2189>.

2. Васильєва Т.А. Банківське інвестування на ринку інновацій: монографія. Суми: СумДУ, 2007. 513 с.
3. Вовчак О. Д. Державне регулювання банківської інвестиційної діяльності України : автореф. дис. ... доктор. екон. наук : 08.02.03. Львів. нац. унт ім. І. Франка. Л., 2006. 38 с.
4. Дмитренко М.Г. Кредитування і контроль: навч.-метод. посіб. (у схемах і коментарях). К.: Кондор, 2009. 296 с.
5. Долінський Л.Б. Теоретико-методологічні засади організації кредитно-інвестиційної діяльності банківських установ. *Причорноморські економічні студії*. Випуск 13-1.2017. С. 245 – 249. URL: http://bses.in.ua/journals/2017/13-1_2017/55.pdf (дата звернення: 20.10.2024).
6. Доценко І.О. Сутність та значення кредитної діяльності банку у сучасних умовах економічного розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2017. Випуск 12. Частина 1. С. 94 – 98. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_1_2017ua/23.pdf. (дата звернення: 15.11.2024).
7. Заславська О. Аналіз кредитно-інвестиційної діяльності українських банків. *Схід*. 2012. № 4(118). С. 30–35
8. Ляхова О.О., Шокало Т.П. Кредитно-інвестиційний портфель банків та його вплив на фінансування інвестиційних проектів в Україні. *Економічний часопис XXI ст*. 2011. № 5-6. С. 58 – 61.
9. Мулик, І. В.. Кредитно-інвестиційна діяльність банків: Сутність та значення для економіки. *Регіональна бізнес-економіка та управління*, 2017. (3), 85-91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Rbetu_2013_3_15
10. Смолінська С.Д., Самбірська О.Р. Аналіз кредитно-інвестиційної діяльності банку. *Economics*. 2019. № 2. С. 115-12212
11. Шльончак В.В. Комплексний підхід до оцінки ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків. *Вісник Університету банківської справи*. 2018. № 1(31). С. 63 – 73.
12. Закон України «Про банки і банківську діяльність в Україні» від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 12.11.2024).
13. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 1560-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>. 12. (дата звернення: 20.10.2024).
14. Подчесова В. Ю. Дослідження кредитно-інвестиційної діяльності банків України / В. Ю. Подчесова, К. В. Карась // *Часопис економічних реформ*. 2012. № 4 (8). С. 2–7.
15. Оцінка кредитно-інвестиційної діяльності банків в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2020. Випуск 49. С. 286 - 290. URL: http://www.marketinfr.od.ua/journals/2020/49_2020_ukr/52.pdf (дата звернення: 06.11.2024).
16. Офіційний сайт Національного банку України веб-сайт. URL : <https://bank.gov.ua/> (дата звернення 15.12.2024).

References.

1. Nahorna O.V., Vasylyshyn Yu.V. Investytsiina diialnist yak osoblyva sfera bankivskoi diialnosti. Efektyvna ekonomika. № 7. 2013. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2189>.
2. Vasylieva T.A. Bankivske investuvannya na rynku innovatsii: monohrafiia. Sumy: SumDU, 2007. 513 s.
3. Vovchak O. D. Derzhavne rehuliuвання bankivskoi investytsiinoi diialnosti Ukrainy : avtoref. dys. ... doktor. ekon. nauk : 08.02.03. Lviv. nats. unt im. I. Franka. L., 2006. 38 s.
4. Dmytrenko M.H. Kredytuvannya i kontrol: navch.-metod. posib. (u skhemakh i komentariakh). K.: Kondor, 2009. 296 s.
5. Dolinskyi L.B. Teoretyko-metodolohichni zasady orhanizatsii kredytno-investytsiinoi diialnosti bankivskykh ustanov. Prychornomorski ekonomichni studii. Vypusk 13-1.2017. S. 245 – 249. URL: http://bses.in.ua/journals/2017/13-1_2017/55.pdf (data zvernennia: 20.10.2024).
6. Dotsenko I.O. Sutnist ta znachennia kredytnoi diialnosti banku u suchasnykh umovakh ekonomichnoho rozvytku. Naukovi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo». 2017. Vypusk 12. Chastyna 1. S. 94 – 98. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_1_2017ua/23.pdf. (data zvernennia: 15.11.2024).
7. Zaslavska O. Analiz kredytno-investytsiinoi diialnosti ukrainskykh bankiv. Skhid. 2012. № 4(118). S. 30–35
8. Liakhova O.O., Shokalo T.P. Kredytno-investytsiinyi portfel bankivta yoho vplyv na finansuvannya investytsiinykh proektiv v Ukraini. Ekonomichni chasopys KhKhI st. 2011. № 5-6. S. 58 – 61.
9. Mulyk, I. V.. Kredytno-investytsiina diialnist bankiv: Sutnist ta znachennia dlia ekonomiky. Rehionalna biznes-ekonomika ta upravlinnia, 2017. (3), 85-91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Rbetu_2013_3_15
10. Smolinska S.D., Sambirska O.R. Analiz kredytno-investytsiinoi diialnosti banku. Economics. 2019. № 2. S. 115-12212
11. Shlonchak V.V. Kompleksnyi pidkhid do otsinky efektyvnosti kredytno-investytsiinoi diialnosti bankiv. Visnyk Universytetu bankivskoi spravy. 2018. № 1(31). S. 63 – 73.
12. Zakon Ukrainy «Pro banky i bankivsku diialnist v Ukraini» vid 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (data zvernennia: 12.11.2024).
13. Zakon Ukrainy «Pro investytsiinu diialnist» vid 18.09.1991 № 1560- KhI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>. 12. (data zvernennia: 20.10.2024).
14. Podchesova V. Yu. Doslidzhennia kredytno-investytsiinoi diialnosti bankiv Ukrainy / V. Yu. Podchesova, K. V. Karas // Chasopys ekonomichnykh reform. 2012. № 4 (8). S. 2–7.
15. Otsinka kredytno-investytsiinoi diialnist bankiv v Ukraini. Infrastruktura rynku. 2020. Vypusk 49. S. 286 - 290. URL: http://www.marketinfr.od.ua/journals/2020/49_2020_ukr/52.pdf (data zvernennia: 06.11.2024).
16. Ofitsiinyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy veb-sait. URL : <https://bank.gov.ua/> (data zvernennia 15.12.2024).

Abstract The work examines the economic essence of credit and investment activities of banking institutions. An assessment of the current state of credit and investment activities by banks in Ukraine was carried out. The peculiarities of the formation and implementation of the strategy for the implementation of credit and investment operations by banks of Ukraine are analyzed. The dynamics of the structure of the credit and investment portfolio of Ukrainian banks in terms of borrowers and spheres of activity were analyzed. It was noted that today the banks of Ukraine conduct active lending and investment activities, increasing the volume of lending and investment every year. However, preference is given to credit operations over investment operations mainly due to lower risk and a wide range of services that can be offered within the framework of the implementation of the lending program. The share of investment transactions in the credit and investment portfolio of banking institutions is increasing. Commercial banks should pay special attention to risk management and work on minimizing and restructuring non-performing loans